

SEURAKUNTA ELÄKELÄISTEN TUKENA
SAAMELAISALUEELLA

Ritva Kaisajoki ja Assi Penttinen

Opinnäytetyö, Kevät 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Hoitotyön koulutusohjelma

Diakonisen hoitotyön suuntautumisvaihtoehto

Sairaanhoitaja (AMK) +

Diakoninen hoitotyö

TIIVISTELMÄ

Ritva Kaisajoki & Assi Penttinen. Seurakunta eläkeläisten tukena saamelaisalueella. Inari, kevät 2018. 14 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Oulu, Inari. Hoitotyön koulutusohjelma, Diakonisen hoitotyön suuntautumisvaihtoehto, sairaanhoitaja (AMK)-diakoninen hoitotyö.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa seurakunnan palveluita eläkeläisille ja asioita, jotka tukevat elämänhallintaa. Kartoittaa uusia palvelumuotoja, jotka mahdollistaisivat eläkeläisten selviytymisen kotona mahdollisimman pitkään saamelaisalueella Nellimin ja Partakon kylissä. Inarin seurakunta on työelämäyhteistyökumppani. Inarin kunnan alueella on pitkät välimatkat ja kylät harvaan asuttuja. Lapissa on lisäksi tyypillistä, että lapset muuttavat töiden perässä eteläisempään Suomeen. Kyliin jää ikääntyvä väestö. Opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää. Aineisto kerättiin ryhmähaastatteluna. Haastatteluun osallistui viisi Partakon ja 12 Nellimin yli 65-vuotiasta kyläläistä. Puolistrukturoidussa haastattelulomakkeessa oli etukäteen tehtyjä avoimia kysymyksiä. Kyläläisille järjestettiin kaksi anonyymiä ryhmähaastattelutilaisuutta. Haastatteluiden jälkeen tuli aineiston litterointi ja käsittely aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tuloksissa kävi ilmi, että kyläläiset olivat tyytyväisiä tämän hetkisiin seurakunnan tuotamiin palveluihin, mutta kyläläiset kaipasivat seurakunnan kosketusta arkiseen elämäänsä. Molemmissa kylissä toivottiin henkilökohtaisia diakonissan kotikäyntejä. Nellimin kylässä toivottiin diakoniapiiriä, joka voitaisiin järjestää kylätalolla tai jonkun yksityisen henkilön kotona. Nellimin Porinapirtti aloitti toimintansa keväällä 2017 haastatteluiden jälkeen. Kunnan ja seurakunnan yhteistyötä voitaisiin kehittää järjestämällä tiedotustilaisuus Ikäihmisten kerhosta. Tulevaisuudessa eläkeläisiä voitaisiin palvella etänä tietoliikenneyhteyksin, kuten järjestämällä jumalanpalveluksia, aamuhartauksia ja jump-pahetkiä. Molemmissa kylissä korostuivat luonto ja itse tekeminen, joka on alkuperäiskansan kulttuuria ja vahvistaa elämänhallintaa.

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että Inarin seurakunnan eri toiminnot lisäävät yhteisöllisyyden tunnetta, hengellisyyttä, antavat voimavaroja, vilkastuttavat vuorovaikutustaitoja muistia virkistäen ja näin ollen tukevat kotona selviytymistä.

Asiasanat: eläkeläinen, elämänhallinta, alkuperäiskansa, palvelutarjonta ja diakoniatyö

ABSTRACT

Kaisajoki, Ritva & Penttinen, Assi. The parish supporting senior citizens in the Sami areas. Spring 2018. 14 p., 1 appendices. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. Bachelor of Health Care, Deaconal Nursing. Registered Nurse.

The purpose of the thesis was to study the services provided by the local parish of Inari, Finnish Lapland, to the elderly people and new ways to improve their coping skills. To help the elderly to survive living in their own homes longer in the Sami areas of Nellim and Partakko villages. The parish of Inari was the working life partner in the study. In the Inari municipality the distances are long and the villages are small. In Lapland it is common that young people move south to find work and the older people remain in the villages.

In the thesis a qualitative research method was used and the data was generated by group interviews. Out of the people interviewed, five were from the village of Partakko and twelve from the village of Nellim. All interviewees were over 65 years old. A semi-structured interview was used with premade open-form questions. Two anonymous group interview sessions were arranged. After the interviews the data were transcribed and interpretive techniques were used for data analysis.

The results showed that overall the villagers were satisfied with the services provided by the parish. However, they hoped for more interaction in their everyday lives. In both villages people wished for personal visits in their homes by the deaconess. In the village of Nellim it was suggested that the visits could be arranged for a group of people in their homes or the town hall. In the spring of 2017 after the thesis interviews, "Porinapirtti" ("chatter cabin") was started in Nellim. The cooperation between the municipality and the parish could be improved by arranging a common briefing about the activities for the elderly. In the future the services for the elderly could be provided online, for example church services and devotions, as well as physical exercises. Both villages emphasized nature and "do it yourself" ethic which is part of the culture of the native people and will improve their coping skills.

As a conclusion of the thesis it was found out that the social work provided by the parish of Inari increases social interaction and vitality among the elderly, improves their sense of spirituality, raises interaction and helps their memory abilities. Due to these positive factors it makes it easier for the elderly people live in their own homes longer.

Keywords: elderly, pensioner, senior citizen, coping, indigenous people, service provision, deaconal work

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 DIAKONIATYÖ PALVELUNTARJOAJANA SAAMELAISALUEEN ELÄKELÄISILLE	6
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	7
4 PARTAKON JA NELLIMIN KYLISSÄ KERROTTUA	8
5 SEURAKUNTA OSALLISUUDEN TUKENA	10
6 POHDINTA.....	11
LÄHTEET.....	13
LIITE 1	15

1 JOHDANTO

Helmikuussa 2016 tapasimme työelämäyhteistyökumppanit Ivalossa, jotka kävivät esittelemässä opinnäytetyöaiheita sairaanhoitaja-diakonissakoulutusta varten saamelaisalueelle. Siellä oli myös kirkkohallituksen diakonia-asiantuntijoita, jotka kertoivat eläkeläisille suunnatusta Hidden-projektista. Projekti on 1952 syntyneille ihmisille tarkoitettu, jossa etsitään apua tarvitsevia vanhuksia. Hidden-projekti on toteutettu kirkkohallituksen koulutuskeskuksen kanssa ja siihen kuuluu kolme aluetta Suomesta, joista yksi on Inarin seurakunta.

Olimme lisäksi kiinnostuneita Inarin kunnan alueella tapahtuvasta palvelutarjonnasta. Kartoitimme palveluita kotona asumisen tueksi ja asioita, jotka tukivat elämänhallintaa. Palveluita voivat järjestää kunta, yksityinen sekä kolmas sektori. Syrjäisiin pieniin kyliin voi olla hankalaa järjestää palveluita pitkien välimatkojen vuoksi. Voisiko näitä kehittää eläkeläisten toivomaan suuntaan. Opinnäytetyössämme tuomme esiin pohjoisen ulottuvuuden ja seurakunnan tärkeyden eläkeläisille.

Opinnäytetyö toteutettiin Inarin kunnassa, joka on Suomen pinta-alaltaan suurin kunta. Kunnassa ovat pitkät välimatkat ja kuntalaiset asuvat harvassa, etäällä toisistaan. Partakko ja Nellim ovat syrjäisiä ja harvaan asuttuja lapin kyliä. Lähimpään kuntakeskukseen Ivaloon on Partakosta matkaa noin 100 kilometriä. Partakon kylä on Sevettijärven tien varrella, siellä asuu yli 65-vuotiaita 12–15 henkilöä (Reetta-Mari Tammela, henkilökohtainen tiedonanto 18.10.2017). Nellim sijaitsee Inarijärven rannalla 42 kilometriä Ivalon kuntakeskuksesta koilliseen. Nellimistä on kahdeksan kilometriä Venäjän rajalle. Kyläyhteisö on tiiviisti rakennettu ja kylän alueella asuu yli 65-vuotiaita 20–30 henkilöä (Reetta-Mari Tammela, henkilökohtainen tiedonanto 18.10.2017).

Inarin seurakunta on työelämäyhteistyökumppani. Yhteistyössä on toimittu saamelais työn diakonissan kanssa. Tämä artikkeli pohjautuu sairaanhoitaja (AMK) diakoninen hoitotyö tutkintoon kuuluvaan opinnäytetyöhön seurakunta eläkeläisten tukijana saamelaisalueella.

2 DIAKONIATYÖ PALVELUNTARJOAJANA SAAMELAISALUEEN ELÄKELÄISILLE

Keskeiset käsitteet tässä artikkelissa ovat eläkeläinen, elämänhallinta, alkuperäiskansa, palvelutarjonta ja diakoniatyö. Haastatteluun osallistujat olivat iältään 65 – 92 vuotiaita. Käsite eläkeläinen kattaa yli 65-vuotiaat ihmiset ja ikääntyessä palvelutarve kasvaa. Käsitteet vanhenemisestä ovat yksilöllisiä, koska elämänkaaren loppupäähän liittyy sairastumista tai toimintakyvyn heikkenemistä. Kaikki eivät koe ikääntymistä samanlaisena. Elämäntavat vaikuttavat vanhenemiseen ja sen etenemiseen. Vanhenemistä emme voi estää, koska se kuuluu jokaisen elämänkaareen. Kalenteri-ikää ei voida suoraan käyttää määriteltäessä vanhenemistä. Ihmisen elämänkaareen sijoittuu neljä ikäkautta. Kolmas ikä tarkoittaa eläkeiän alkupään toiminnallisia vuosia ja neljäs ikäkausiksi tarkoittaa toimintakyvyn alenemisen aikaa. (Kivelä 2006,13-15.)

Kotona selviytymisen perusedellytys on hyvä elämänhallinta. Se on tunne, että voi vaikuttaa omaan toimintaansa sekä ympäristöönsä ja tapahtumiin. Hallinnan tunteen ollessa hyvä ihminen pystyy säätelemään omaa psyykkistä tasapainoaan. Siihen liittyvät ajatukset sekä tunteet, ja näin selviytymiskeinot riittävät kotona asumiseen. Vuosien karttuessa ihminen rakentaa mielenterveyden perustaa kokemuksista, esimerkiksi ongelma-tilanteiden ja pettymysten kohtaamisesta, avun saamisesta ja antamisesta sekä rakastettuna olemisesta (Heikkinen, Jyrkämä & Rantanen 2013, 374). Kehonhallintaan kuuluvat liikuminen ja syöminen, myös sosiaalisten suhteiden ylläpito on tärkeää. Asiat, joihin ei voi vaikuttaa tai niitä ei voi hallita, koetaan uhkana. Elämänhallintaa voi lyhytaikaisesti horjuttaa erilaiset riippuvuudet, kuten alkoholi, TV-sarjat, ruoka tai esimerkiksi toisen ihmisen menetys ja siinä koettu surun tunne. (Vilkko-Riihelä 2003, 570–579.)

Saamelaisalueella toimiessamme otimme alkuperäiskansan eli saamelaiset huomioon selvitistyössämme. Saamelaiset ovat asuneet samoilla arktisilla alueilla aiemmin kuin nykyiset valtion rajat ovat määrätty Norjan, Ruotsin, Suomen ja Venäjän välillä. Lisäksi saamelaiset ovat säilyttäneet omat sosiaaliset, taloudelliset, kulttuuriset ja poliittiset instituutiot, muun muassa saamelaiskäräjät. Suomessa puhutaan kolmea saamen kieltä: inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kieliä. Saamelaisilla on oma lippu, ja heidän kansallispäiväänsä vietetään helmikuun kuudes päivä. Suomessa on noin 10 000 saamelaista ja heistä

40 % asuu nykyään kotiseudullaan Enontekiön, Inarin ja Utsjoen sekä Sodankylän Vuotson kylällä. (Suomen YK-liitto i.a.; Saamelaiskäräjät 2014.)

Palvelutarjonta muotoutuu eläkeläisen yleistilan ja ikääntymisen mukaan esimerkiksi apuvälineet. Osallisuus yhteiskunnassa, kylällä ja järjestöissä on tärkeä asia ikääntyneelle ihmiselle. Iäkäs henkilö osallistuu omien asioiden käsittelyyn ja palveluiden arviointiin, vaikka toimintakyky on heikentynyt. Osallisuus on osallistumista, kuulumista yhteisöön sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013,13–20.) Palvelutarpeita kannattaa kartoittaa, jotta saadaan oikea palvelu oikeaan aikaan. Näin taataan eläkeläisille mahdollisimman hyvä arjen toimivuus sosiaalisine ulottuvuuksineen ja huomioidaan myös terveys. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013,21–29.)

Diakoniatyö on lähimmäisenrakkautta, yhteistä huolehtimista huono-osaisista ja ihmisen kokonaisvaltaista kohtaamista (Helin, Hiilamo & Jokela 2010,7). Diakonian keskeisin tehtävä on tehdä kristillisestä työstä näkyvää ja arkipäiväistä. Diakoniatyö kuuluu Suomen evankelis - luterilaisen kirkon perustehtäviin. Inarin seurakunta järjestää eläkeläisten parissa kotikäyntejä ja kerhotoimintaa sekä auttaa taloudellisissa vaikeuksissa.

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyössämme lähtökohtana oli todellisen elämän kuvaaminen laadullisen tutkimusmenetelmän avulla. Pyrkimyksenä oli löytää ja paljastaa faktatietoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 160–161.) Valitsimme laadullisen tutkimusmenetelmän, koska se kuvaa todellisen elämän toiveita ja mahdollisuuksia. Halusimme tuottaa lisätietoa Inarin seurakunnalle eläkeläisten toiveista, mitä kotona selviytymisen esteitä on, sekä mistä kyläläiset saavat voimavaroja. Selvitimme kylillä toimivat palvelujen tuottajat yhteistyön mahdollistamiseksi sekä kotona asumisen tukipalveluja. Järjestimme seurakunnan saamelaisyön diakonissan avustuksella kaksi anonyymiä ryhmähaastattelutilaisuutta kyläläisille. Partakkolaisten haastattelu oli Inarissa Kultaisen Iän kerhon yhteydessä seurakuntatalolla. Haastatteluun osallistui viisi henkilöä. Nellimiläisten haastattelu oli yksityisen henkilön kotona ja siihen osallistui 12 henkilöä. Teimme haastattelut kahtena päivänä marraskuussa 2016.

Haastatteluiden jälkeen litteroimme aineiston. Käsittelimme tuloksia induktiivisen eli aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla (Kananen 2015, 159, 171; Tuomi & Sarajärvi 2013,108–113). Tuomi & Sarajärven (2013, 108-113) mukaan aineistoa voi tutkia kolmessa osassa. Ensimmäinen osa oli pelkistämistä eli redusointia, jossa aineisto pilkottiin osiin. Epäoleelliset asiat jäivät pois. Koodasimme haastatteluiden vastauksia eri väreihin, jotta asioiden luokittelu olisi helpompaa ja olennaiset ilmaukset tulisivat esille. Toinen osa oli aineiston klusterointi. Ryhmittelyssä etsimme aineistosta yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia kylien välillä. Kolmannessa osassa abstrahoinnissa erottelimme olennaisen tiedon aineistosta ja valikoidusta tiedosta loimme teoreettiset käsitteet.

4 PARTAKON JA NELLIMIN KYLISSÄ KERROTTUA

Partakkolaiset ja nellimiläiset kertoivat, että kunnasta on mahdollisuus saada lähihoitajien järjestämää kotipalvelua, sairaanhoitajien järjestämää kotisairaanhoitoa, kuljetuspalvelua ja kylätyöntekijän palveluita esimerkiksi lumityöt ja poltto puiden tekeminen takkaan tai leivinuuniin. Molemmissa kylissä naapurit auttoivat toisiaan, he kävivät muun muassa katsomassa naapurissa asuvaa muistisairasta vanhusta ja näin selvittivät, onko hänellä asiat hyvin. Sähköisten palveluiden käyttö oli molemmissa kylissä tuttua. Kyläläiset käyttivät sähköisiä pankkipalveluita sekä viestintään Skypeä, sähköpostia ja sosiaalisen median palvelua Facebookia. Haastatelluilla oli käytössään matkapuhelimet, ja useimmat käyttivät tietokonetta yhteydenpitoon lastensa kanssa. Välimatkat lapsiin olivat pitkiä, koska suurimmalla osalla lapset asuivat Lapin läänin ulkopuolella. Sähköisten palveluiden hyödyntäminen tukevat osaltaan eläkeläisten sosiaalisia suhteita.

Kyläläiset olivat tyytyväisiä seurakunnan järjestämiin kerhotoimintoihin ja etenkin sururyhmään. Ivalon ja Inarin kerhoihin he pääsivät kerran kuussa yhteiskuljetuksella sekä kerran vuodessa järjestettäviin ensimmäisen adventin kirkkoon Ivaloon ja saamelaisten kansallispäivän kirkkopyhään Inariin. Lisäksi he pitivät seurakunnan tiedotusta riittävänä paikallislehdessä.

Starck-Pirskanen (2009,10) on Ikoseen (2007) viitaten todennut, että voimavarat muodostavat perustan yksilön toimintakyvylle. Ihmisillä on olemassa erilaisia voimavaroja ja

ne vaikuttavat itsenäiseen elämään. Kylissä kotona selviytymisen voimavarana oli luonnon seuraaminen. Luonnossa liikkuminen, marjastus ja kalastus virkistivät mieltä. Kaikenlainen itse tekeminen, kuten käsityöt ja ruuanlaitto, voimaannuttivat haastateltavia. Ihmiset asuvat pitkien välimatkojen takana, mikä vaikeuttaa palveluiden saatavuutta ja tällöin toimintakyvyn täytyy olla hyvä. Toisaalta ihmiset asuvat tietoisesti omilla synnyinseuduillaan ja ovat tottuneet omaan elinympäristöönsä ja sen tarjoamiin puitteisiin sekä ympäröivään luontoon. Tikkasen (2006, 2) mukaan saamelaiset elävät luonnosta, luonnon keskellä ja luonnossa. Partakossa luontosuhde korostui erityisesti. Nellimissä nostettiin luonnon lisäksi esiin rukoileminen, saamen kieli, lukeminen ja ryhmä-pelien pelaaminen. Kotona pärjäämisen uhaksi nousi partakkolaisilla sodan pelko Yhdysvaltain vaalien ollessa ajankohtaista. Nellimiläiset pelkäsivät terveyden menettämistä sekä talvella teiden auraamista jättämistä.

Nellimin kylässä on paljon erilaisia aktiviteetteja, koska kylällä sijaitsee kerhotalo ja ortodoksinen kirkko. Kerhotalolla kokoontuu kotipalvelun Ikäihmisten kerho ja terveydenhoitajan palvelut kaksi kertaa kuukaudessa. Saamelaisalueen koulutuskeskus järjestää muun muassa inarinsaamen keskusteluryhmän. Syys- ja talviaikana järjestettiin ortodoksisikirkossa jumalanpalveluksia kerran kuukaudessa. Yhteinen kylätalo lisää yhteisöllisyyden tunnetta, koska siellä järjestetään erilaisia tapahtumia. Näin se omalta osaltaan tukee eläkeläisten hyvinvointia mahdollistaen yhteisöllisyyttä ja yhteistä tekemistä kerhoissa sekä virkistäen mieltä ja muistia. Partakossa ei ole kokoontumistiloja, joten harrastustoiminta on oman aktiivisuuden varassa.

Aineistomme perusteella keskeistä on kotona selviytyminen, joka sisältää hyvän toimintakyvyn, luottavaisen suhtautumisen tulevaisuuteen sekä turvallisuuden tunteen ja itsenäisyyden. Arjen voimavaroina ovat yhteisöllisyys, luonto, käsillä tekeminen ja virikkeet; kerhotoiminta seurakunnan tai kunnan järjestämänä. Nämä toiminnot vahvistavat omaa kulttuuria ja arjessa jaksamista.

5 SEURAKUNTA OSALLISUUDEN TUKENA

Tulosten perusteella molempien kylien eläkeläiset ovat vaatimattomia ja vähään tyytyväisiä. He olivat kiitollisia seurakunnalle kaikesta palvelusta, mitä heillä jo oli tällä hetkellä, erityisesti kuljetuspalvelusta. Kotoa asti haettiin seurakunnan tapahtumiin. Inarin seurakunnalla on ystäväpalvelutoimintaa eli vapaaehtoiset eläkeläiset vierailevat yksinäisten vanhusten luona. Lisäksi diakonisessa toiminnassa voidaan auttaa taloudellisesti heikossa asemassa olevia. Kansamme ikääntyy ja seurakunnalle löytyy tekemisen paikkoja eläkeläisten joukossa. Puumalaisen (2011, 48) mukaan harrastaminen ja päivätoiminta pitävät yllä eläkeläisten vireyttä sekä toimintakykyä. Ihmistä tukemalla muun muassa kerhotoiminnan avulla tai ylläpitämällä toimintakykyä fysioterapeutin käynneillä tuetaan arjessa selviytymistä. (Starck-Pirskanen 2009, 7–9).

Pohdimme erilaisia kehittämideoita. Esille nousi Nellimin kylätalon Ikäihmisten kerhotoiminta. Haastateltaville oli epäselvää, kuka sai osallistua kerhoon. Tämän vuoksi olisi hyvä järjestää tiedotustilaisuus, jossa käsiteltäisiin, millaista toimintaa kerhossa järjestetään. Tapahtuman järjestäjinä olisivat diakoniatyöntekijä ja terveydenhoitaja yhteistyössä. Laatumalla erilaisia palvelurenkaita yhteistyössä kunnan, seurakunnan ja muiden palveluita tarjoavien tahojen kanssa vastaamme kasvavan eläkeläisjoukon tarpeisiin. Fyysisistä toimintakykyä voitaisiin ylläpitää kunnallisen fysioterapeutin ja kylällä toimivan seurakunnan vapaaehtoisen avulla esimerkiksi avustamalla ulkoilussa. Tule-vaisuudessa tietoliikenneyhteyksiin kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Vanhemman ikäpolven teknisen osaamisen kartuttua voitaisiin kehittää muun muassa jumalanpalveluksien, aamuhartauksien ja jumppahetkien lähettämistä etäyhteyksin. Saamelais-alueella korostuu monikulttuurisuus, monitoimijuus pohjaisen yhteistyön ja erilaisten verkostojen kehittämisessä (Palojärvi & Heikkilä, 2006 - 2009, 47).

Nellimiläisiltä tuli toive diakoniapiiristä omalle kylälleen sekä työntekijästä, joka tekisi kaikenlaisia töitä eläkeläisten kotona eikä olisi rajoitettu vain joihinkin tiettyihin työtehtäviin. Partakkolaisilla oli toiveena diakoniatyöntekijän henkilökohtaiset kotikäynnit. Helinin ym. (2010, 7–8) mukaan diakoniatyö luo omalle paikkakunnalle yhteisöllisyyttä,

mikä luo pohjan keskinäiselle luottamukselle ja avunannolle. Diakoniatyö tarjoaa yksilöllistä kohtaamista sekä ryhmätoimintaa, kuten diakoniatyöntekijän vierailut yksinäisen eläkeläisen luona, erilaiset kerhot tai vertaistukiryhmät.

Selvityksen tulokset osoittivat, että kylille kaivataan seurakunnan järjestämää toimintaa. Nellimin kylässä käynnistyi diakoniapiiri viime keväänä ryhmähaastattelun jälkeen. Diakoniapiiri kokoontuu kerran kuussa vuorotellen jonkun kyläläisen kotona. Huomasimme, että ryhmätoiminta luo yhteisöllisyyttä erityisesti Nellimin kylälle. Myös Lintulahti (2012,30) toteaa omassa opinnäytetyössään, että ryhmätoiminnalla on suuri vaikutus yhteisöllisyyden kokemiseen. Harvaan asutulla seudulla seurakunnan tuottamat palvelut korostuvat, koska yhteiskunta ei pysty tuottamaan palveluita pitkien välimatkojen vuoksi (Thitz 2013, 48). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinnon (2004, 14) mukaan maaseudulla ihmiset tuntevat toisensa paremmin kuin kaupungissa, joten siellä elää voimakkaammin naapuriapu ja talkoohenki sekä lähimmäisestä kannetaan vastuuta enemmän. Syrjäisillä kylillä Lapissa toteutuu asumisen hyvät elementit muun muassa turvallisuus ja vapaus (Sodankylän Vanhustenkotiyhdistys ry 2017, 9). Haastatteluissamme ilmeni tämä samainen asia. Nellimissä katsottiin, että naapuriin syttyivät valot aamulla ja näin he huomioivat iäkkäämmät kyläläiset. Tästä esimerkkeinä naapuri kävi katsomassa kerran päivässä, että vanhus on päässyt sängystä ylös sekä tiedotettiin henkilökohtaisesti kylän yhteisistä tapahtumista. Diakoninen näky lähimmäisen auttamisesta toteutuu maaseudun ihmisten keskuudessa.

6 POHDINTA

Molempien kylien eläkeläiset olivat liikuttuneita siitä, että olimme kiinnostuneita heidän toiminnastaan syrjäisillä kylillä. Oma koti ja sen elinympäristö tukevat eläkeläisten hyvinvointia. Se mahdollistaa itsemääräämisoikeuden, osallisuuden ja luo mielekästä tekemistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 21.). Nykäsen tutkimuksen (2007, 75-78) mukaan tyytyväisyys kotona asumiseen ja oman elämän autonomiseen hallintaan ovat tärkeitä asioita ihmisille. Myös meidän opinnäytetyössämme tuli tämä asia ilmi. Partakon ja Nellimin kyläläiset ovat tottuneet tulemaan toimeen omillaan ja haluavat asua lähellä luontoa omassa kodissaan mahdollisimman pitkään.

Kotona pärjäämisen esteisiin ja uhkatekijöihin liittyviin kysymyksiin haastateltavien oli vaikea vastata. Kysymystä esittäessämme molemmissa haastattelupaikoissa vietimme hiljaisen hetken ennen kuin saimme vastauksia. Arvelimme kysymyksen olevan liian vaikea tai henkilökohtainen. Kuuluiko se alkuperäiskansojen kulttuuriin, ettei vaikeuksista puhuta vieraille ihmisille?

Erilaiset haastattelutilaisuudet ovat voineet vaikuttaa saamiimme tuloksiin samoin kuin se, ettemme tavoittaneet kaikkia kyläläisiä. Haastattelutilanne itsessään on jännittävä tilanne niin haastattelijalle kuin haastateltavillekin. Arvelimme, että olisimme voineet saada laajempia haastatteluiden vastauksia, jos olisimme tehneet partakkolaisten haastattelun jonkun kotona omalla kylällä ja saamenkielellä.

Jatkotutkimuksena voisi selvittää, ovatko eläkeläiset valmiita virtuaaliseen kohtaamiseen vai haluavatko he kokea asiat aidosti ja oikeasti läsnä olevina. Suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle voisi virtuaaliselle kohtaamiselle olla enemmän tarvetta kuin nykyiselle vanhemmalle ikäluokalle. Haastatteluissa ilmeni, että vanhemman sukupolven edustajat ovat lämpimiä ihmisiä, todella vähään tyytyväisiä, onnellisia ja tasapainoisia oloisia luontosuhteineen. Lisäksi vaatimattomuus, nöyryys ja oman selviytymisen korostaminen tulevat ilmi tilanteessa kuin tilanteessa. Luonnon keskellä koetaan syvää rauhaa ja hiljaisuutta. Opinnäytetyömme osoitti, kuinka seurakunta voi olla tukemassa eläkeläisten kotona pärjäämistä yhteistyössä kunnan ja muiden palveluiden tarjoajien kanssa.

LÄHTEET

- Heikkinen, E., Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) (2013). Gerontologia. (3. uud. p.). Helsinki: DUODECIM.
- Helin, M., Hiilamo, H. & Jokela, U. (2010). Diakoniatyö Asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu (i.a.). Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä. Saatavilla 17.3.2017 <https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Ryhmahaastattelu>
- Kananen, J. (2015). Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Kirkkohallitus. Palvelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöille ja toimijoille. (i.a.). Kirkon vanhustyön strategia 2015. Saatavilla 23.5.2017 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/DF0ABA2ACB69098AC225770A0037182B/\\$FILE/kirkon-vanhustyonstrategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/DF0ABA2ACB69098AC225770A0037182B/$FILE/kirkon-vanhustyonstrategia.pdf)
- Kivelä, S-L. (2006). Me, ikääntyminen ja lääkkeet. (1.-2.p.). Helsinki :WSOY.
- Lintulahti, E. (2012). Diakoniatyön merkitys ikäihmisille Kyyjärvellä (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012112516296>
- Nykänen, S. (2007). ”Kot’ on paras paikka”. Kotona asumisen merkitys ikääntyvälle. (Pro gradu-tutkielma, Lapin yliopisto, Rovaniemi). Saatavilla <http://www.ulapland.fi/?depid=19721>
- Palojärvi, L. & Heikkilä, L. (2006-2009). SámiSoster ry. Birgen ruovttus-pärjään kotona. Loppuraportti. Saatavilla 16.12.2017 <http://www.samisoster.fi/wp-content/uploads/2014/09/Birgen-ruovttus-P%C3%A4rjaan-kotona-loppuraportti.pdf>
- Puumalainen, P. (2011). Ikääntyneiden asuminen ja hyvinvointi. (Pro gradu-tutkielma, Itä-Suomen yliopisto, sosiaalipolitiikka). Saatavilla <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20110124>

- Saamelaiskäräjät (2014). Saamelaiset Suomessa. Saatavilla 15.12.2017 http://www.saamediggi.fi/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=105&Itemid=104
- Sodankylän Vanhustenkotiyhdistys ry (2017). Merja Laurikainen koonnut hankesuunnitelma, raporteista ja hanke-esittelyistä. KYLÄSSÄ HYVÄ-KOTONA PARAS-HANKKEET 2011-2013 JA 2014-2016. Sodankylä.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2013). Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palveluiden parantamiseksi. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3415-3>
- Starck–Pirskanen, M. (2009) Vanhusasiakkaan kotona selviytyminen (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, hoitotyön koulutusohjelma). https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/3850/Starck-Pirskanen_Margareth.pdf?sequence=1
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto (2004). Kirkon läsnäolo maaseudulla. Kirkon maaseutustrategia 2008. Sarja C 2008:6. Saatavilla 23.5.2017 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/Kirkon_maaseutustrategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/Kirkon_maaseutustrategia.pdf)
- Suomen YK-liitto. (i.a.) Alkuperäiskansat. Saamelaiset. Saatavilla 2.11.2016 www.yk-liitto.fi/yk70v/kulttuurinen/alkuperaiskansat
- Thitz, P. (2013). Seurakunta osallisuuden yhteisönä. (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 40). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto)
- Tikkanen, O. (2006). Saivojen salaisuus: Saivot osana saamelaisten maailmankuvaa (Pro-gradu tutkielma, Tampereen yliopisto, Historiatieteen laitos). Saatavilla <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/93724/gradu01260.pdf?sequence=1>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2013). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vilkko-Riihelä, A. (2003). Psykye. psykologian käsikirja (1.-3.). Helsinki: WSOY.

LIITE 1

RYHMÄHAASTATTELU PARTAKKOLAISILLE JA NELLIMILÄISILILLE YLI 65-VUOTIAILLE

1. mies/nainen
2. Mikä kylä?
3. Asuuko taloudessasi muita ihmisiä kuin sinä?
4. Mitä palveluita käytät kotona asumisen tueksi? (apukysymyksiä haastattelijalle)
  - a) Käykö seurakunnasta sinun luonasi ketään?
  - b) Ostatko yksityisiä palveluita? esimerkiksi siivouspalvelu, ruoka, kuljetus
  - c) Käytäkö kunnan kotihoidon palveluita?
  - d) Auttaako sinua jokin muu henkilö/taho kotona pärjäämisessä?
5. Mitä muita palveluita tarvitsisit tulevaisuudessa kotona pärjäämisen tueksi? (apukysymyksiä haastattelijalle)
  - a) Hallitsetko teknisiä laitteita esimerkiksi tietokone, matkapuhelin, älypuhelin, automaattinen lääkkeenjakelelaite.
  - b) Kuinka kylälläänne toimii laajakaista ja puhelinyhteydet?
6. Mitä seurakunta voisi tarjota sinulle? (apukysymyksiä haastattelijalle)
  - a) Mihin seurakunnan toimintaan haluaisit osallistua?
  - b) Mitä toivot diakoniatyöltä?
  - c) Tiedottaako seurakunta tarpeeksi toiminnastaan?
  - d) Miten seurakunta voisi ottaa paremmin huomioon ikäihmiset?
7. Mistä saat voimia jaksaa arjessasi?
8. Mitkä asiat koet esteenä kotona selviytymiselle?
9. Mitä palautetta haluat antaa seurakunnalle?
10. Mitä ajatuksia tämä haastattelu sinussa herätti?